STAATSCOURANT
Officiële uitgave van het Koninkrijk der Nederlanden sinds 1814.
Nr. 33729
21 september 2026

Wijziging aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Klaverbank

De Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,

Gelet op de artikelen 3, tweede lid, en 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op artikelen 2.44, eerste lid, van de Omgevingswet;

Besluit:

Artikel I

Het besluit van de Staatssecretaris van Economische Zaken van 27 mei 2016(Stcrt. 2016, 31360), houdende aanwijzing van het Natura 2000-gebied Klaverbank, wordt gewijzigd door de begrenzingen van het Habitatrichtlijngebied Klaverbank en het Natura 2000-gebied Klaverbank te vervangen door de geometrische begrenzing als aangegeven in de "Bijlage Gebiedsbegrenzingen" en de nota van toelichting te vervangen door de nota van toelichting van de geconsolideerde versie van het aanwijzingsbesluit voor Natura 2000-gebied Klaverbank zoals opgenomen in de bijlage "Bijlage bij de artikelen I en II van het wijzigingsbesluit".

Artikel II

Het aanwijzingsbesluit voor het Habitatrichtlijngebied Klaverbank en het Natura 2000-gebied Klaverbank zoals gewijzigd door dit wijzigingsbesluit wordt geconsolideerd en de nieuwe tekst vastgesteld zoals weergegeven in de bijlage "Bijlage bij de artikelen I en II van het wijzigingsbesluit".

Artikel III

Dit besluit treedt in werking een dag na publicatie.

De Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,
Namens deze,
w.g. de directeur Visserij en Grote Wateren, drs. P.P. Mertens
Plaats: 's-Gravenhage
Datum: 16 september 2026

Tegen dit besluit kan degene wiens belang daarbij rechtstreeks is betrokken, binnen zes weken na de dag waarop dit besluit is gepubliceerd in de Staatscourant een gemotiveerd bezwaarschrift indienen bij de Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, t.a.v. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, t.a.v. de afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE, Zwolle.

Het bezwaarschrift dient te zijn ondertekend en moet ten minste de volgende elementen bevatten:

a) de naam en het adres van de indiener;

b) de dagtekening;

c) een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar gericht is, en

d) de gronden van bezwaar.

Meer informatie over Natura 2000 en gerelateerde onderwerpen vindt u op de website https://www.rijksoverheid.nl/natura2000. Voor vragen over Natura 2000 kunt u op werkdagen van 8.30 uur tot 16.30 uur contact opnemen met het klantcontactcentrum van RVO, telefoon 088 - 042 42 42 (lokaal tarief).

Bijlagen bij de artikelen I en II van het wijzigingsbesluit

Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Klaverbank

Artikel 1 Aanwijzing Klaverbank - Habitatrichtlijngebied

1. Als speciale beschermingszone als bedoeld artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen, overeenkomstig de in de bijlage Gebiedsbegrenzingen bij dit besluit aangegeven geometrische begrenzing, het Habitatrichtlijngebied Klaverbank.

2. De speciale beschermingszone wordt aangewezen voor het volgende natuurlijke habitattype opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG:

H1170	Riffen

3. De speciale beschermingszone wordt aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG:

H1351	Bruinvis (*Phocoena phocoena*)
H1364	Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)
H1365	Gewone zeehond (*Phoca vitulina*)

Artikel 2 Aanwijzing Natura 2000-gebied Klaverbank

1. Deze aanwijzing gaat vergezeld van een nota van toelichting met bijlagen, die integraal deel uitmaakt van deze aanwijzing.

2. De in de artikel 1 genoemde speciale beschermingszone vormt het Natura 2000-gebied Klaverbank.

Artikel 3 Exclaveringsformule

1. Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 van de nota van toelichting wordt afgeweken. Hiervoor gelden de peildata, genoemd in paragraaf 3.3 van de nota van toelichting.

2. Voor de toepassing van het eerste lid wordt verstaan onder:
   a. bebouwing: één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde;
   b. bouwwerk: constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal die direct of indirect met de grond is verbonden of direct of indirect steun vindt in of op de grond Ook mijnbouwinstallaties[1], zoals installaties ten behoeve van olie- en gaswinning (inclusief pijpleidingen), vallen onder de definitie van een bouwwerk.
   c. gebouw: bouwwerk dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt;
   d. erven: onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen;
   e. tuinen: in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons, of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving en veelal, omheind zijn door middel van een afrastering, schutting, muur of haag of geheel of gedeeltelijk zijn omgeven door een sloot;
   f. verhardingen: kunstmatige verhardingen zoals verharde wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooiingen met inbegrip van in wegen liggende bruggen en duikers en de tot wegen behorende paden en bermen of zijkanten;

[1] Mijnbouwinstallatie: een mijnbouwwerk dat verankerd is in of aanwezig is boven de bodem van een oppervlaktewater. Wet van 31 oktober 2002,
houdende regels met betrekking tot het onderzoek naar en het winnen van delfstoffen en met betrekking tot met de mijnbouw verwante activiteiten (Mijnbouwwet).

g. hoofdspoorweg: op grond van artikel 2 van de spoorwegwet als hoofdspoorweg aangewezen spoorweg. Voor de begrenzing langs hoofdspoorwegen geldt artikel 3.5 van het omgevingsbesluit (beperkingengebied hoofdspoorweginfrastructuur).

Artikel 4 Instandhoudingsdoelstellingen Habitatrichtlijn: habitattypen en soorten

1. De instandhoudingsdoelstellingen van de natuurlijke habitattypen, bedoeld in artikel 3.58, eerste lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving, worden vastgesteld in paragraaf 5.3 van de nota van toelichting.

2. De instandhoudingsdoelstellingen voor de soorten, bedoeld in artikel 3.58, eerste lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving, worden vastgesteld in paragraaf 5.4 van de nota van toelichting.

Bijlage Nota van toelichting

1. INLEIDING

Het gebied Klaverbank is aangewezen als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (hierna Habitatrichtlijn). Deze speciale beschermingszone vormt het Natura 2000-gebied Klaverbank. Het besluit bevat de begrenzing en de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied.

Artikel 1 van het besluit regelt de aanwijzing van het gebied onder de Habitatrichtlijn en refereert voor de begrenzing van dit gebied naar de bijlage Gebiedsbegrenzingen. Daarnaast worden de habitattypen en habitatrichtlijnsoorten opgesomd waarvoor het gebied van belang is en waarvoor het wordt geacht te zijn aangewezen.

Artikel 2 van het besluit introduceert de nota van toelichting en benadrukt dat het besluit niet te lezen is zonder de nota van toelichting. Daarnaast wordt in dit deel van het besluit het Natura 2000-gebied Klaverbank gevormd uit het Habitatrichtlijngebied.

Artikel 3 van het besluit regelt de uitgezonderde delen van het in artikel 1 aangewezen gebied.

Artikel 4 van het besluit bepaalt dat er voor het gebied instandhoudingsdoelstellingen verwezenlijkt dienen te worden. De doelstelling van artikel 4 heeft betrekking op de in artikel 1 opgesomde soorten en habitattypen. De soorten en habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanmelding van de Habitatrichtlijngebieden in 2003.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting wordt de aanwijzing onder de Habitatrichtlijn kort toegelicht.

Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende begrenzing toegelicht.

In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen en soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent.

In hoofdstuk 5 worden de algemene instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd en worden de specifieke instandhoudingsdoelstellingen, genoemd in artikel 4, nader toegelicht. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen.

Bij de nota van toelichting is een bijlage A gevoegd met illustraties van grenswijzigingen indien van toepassing; die illustraties laten zien welke terreindelen na de eerste aanwijzing zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Habitatrichtlijn. Anders dan de andere bijlage bij de toelichting maakt bijlage A geen integraal onderdeel uit van dit besluit, aangezien er sinds de inwerkingtreding van de Omgevingswet enkel nog rechten worden verleend aan de geometrische begrenzing. Bijlage B omvat (indien van toepassing) een nadere onderbouwing van de selectie als Habitatrichtlijngebied en van de toewijzing van en wijzigingen in de instandhoudingsdoelstellingen.

2. AANWIJZING HABITATRICHTLIJN

Artikel 1 van dit besluit voorziet in de aanwijzing van het gebied Klaverbank als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in december 2008 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn, waarna het gebied in december 2009 door de Europese Commissie onder de naam "Klaverbank" en onder nummer NL2008002 is geplaatst op de (bijgewerkte) lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Op 2 februari 2010 is deze lijst gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie (2010/43/EU).

Dit Habitatrichtlijngebied wordt sinds het Natura 2000-aanwijzingsbesluit van 27 mei 2016 aangeduid als Natura 2000-gebied Klaverbank (landelijk gebiedsnummer 165).

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen en leefgebieden van Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijnsoorten in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (artikel 4 en hoofdstuk

5) en de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Doelendocument mariene Natura 2000-gebieden (2014)[2]. Dit document geeft het beleidskader weer van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen en de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in de Natura 2000-profielen van het betreffende habitattype en de betreffende soort (2014)[3].

Het Natura 2000-gebied Klaverbank behoort tot de Nederlandse exclusieve economische zone[4].

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het Natura 2000-gebied Klaverbank is onderdeel van de open zee boven het Nederlands Continentaal Plat en is gelegen in het noordwestelijke deel van de Nederlandse Noordzee. De Klaverbank heeft een bodemoppervlak van een van (grof) grind en grotere stenen in afwisseling met grof zand en schelpenmateriaal. De aanwezigheid van de grove sedimenttypen biedt een specifieke leefomgeving voor onder andere aan substraat gebonden organismen. Het doorzicht van de waterkolom is zo groot, dat het licht kan doordringen tot een diepte van wel 40 meter. Dit maakt de begroeiing met kalkroodwieren mogelijk.

Door de driedimensionale structuur van het aanwezige habitattype is er een potentieel biodiversiteitverhogende werking. De structuur van het habitattype wordt gevormd door de aangroei van organismen die met het substraat zijn verbonden, en door kalkroodwieren die het losse sediment aan elkaar kunnen vastleggen. De Klaverbank ligt gemiddeld 43 meter onder het zeeoppervlak en wordt aan de zuidwestkant doorsneden door een 60 meter diepe, slibrijke geul: de Botney Cut.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied Klaverbank is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen en de bijbehorende abiotische kenmerken, zoals diepte en sedimentsamenstelling (zie paragraaf 4.4). Dit is inclusief gebiedsdelen die van mindere kwaliteit zijn. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede gebiedsdelen die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna[5].

In het bijzonder voor mariene gebieden is er van uitgegaan bij het vaststellen van de begrenzing dat rechte lijnen, met goed gedefinieerde hoekpunten, het beste te hanteren zijn voor het toekomstig beleid en het handhaven daarvan. De grenzen sluiten naadloos aan bij de landsgrenzen met het Verenigd Koninkrijk[6].

3.3 Geometrische begrenzing en oppervlakte

De geometrische begrenzing van het Natura 2000-gebied Klaverbank is weergegeven in de bij dit besluit behorende bijlage Gebiedsbegrenzingen. Het gebied bestaat uit twee gebieden met stenen en (grof) grind met specifieke begroeiing, met daartussen een diepe slibrijke geul (de Botney Cut) en het zeewater van de Noordzee.

Coördinaten Klaverbank[7]		
Code	**Longitude (x-coördinaat)**	**Latitude (y-coördinaat)**
KB1	2,982630	54,293500

[2] Ministerie van Economische Zaken (2014): Doelendocument mariene Natura 2000-gebieden, Den Haag.

[3] Ministerie van Economische Zaken (2014): Natura 2000-profielen voor de mariene gebieden. www.rijksoverheid.nl/natura2000. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

[4] Besluit grenzen Nederlandse exclusieve economische zone (Stb.2000,167).

[5] Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.

[6] De begrenzingsmethodiek is verder uitgewerkt in het Doelendocument mariene N2000-gebieden (2014), paragraaf 3.2.

[7] Voor de coördinaten is het coördinatensysteem in het World Geodetic System WGS84 gehanteerd.

KB2	3,150283	54,293615
KB3	3,317940	54,293500
KB4	3,317790	54,280900
KB5	3,317075	54,186702
KB6	3,316360	54,092500
KB7	3,316969	53,970803
KB8	3,317570	53,849100
KB9	3,126880	53,851000
KB10	3,037870	53,851800
KB11	2,898805	53,853100
KB12	2,878826	53,918361
KB13	2,865058	53,963397
KB14	2,858916	53,988401
KB15	2,836153	54,080802
KB16	2,804647	54,208005
KB17	2,783337	54,293600

Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van 154.100 hectare[8]. Dit cijfer betreft de bruto- oppervlakte omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met in de geometrische begrenzing, tekstueel uitgesloten delen (zie artikel 3 en hierna).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, tuinen, erven, verharding en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in deze paragraaf wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied) zoals die omschreven zijn in artikel 3. Daar waar de geometrische begrenzing en de exclaveringsformule niet overeenstemmen, is de exclaveringsformule doorslaggevend.

Voor de toepassing van de begrenzing en de exclaveringsformule van artikel 3 gelden er peildata:
- 22 december 2009 voor de gebiedsdelen die geplaatst zijn op de eerste lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio[9];
- 27 mei 2016 voor de gebiedsdelen die met het Natura-2000 aanwijzingsbesluit zijn toegevoegd aan het eerder aangemelde Habitatrichtlijngebied.

Het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is gewijzigd (2016):

De wetenschappelijke argumenten voor de begrenzing van Habitatrichtlijngebied zoals deze is aangemeld in het standaard gegevensformulier (SDF) zijn opgenomen in Lindeboom *et al.* (2005)[10] en Bos *et al.* (2008)[11]. Na het moment van aanmelding van het Nederlandse Habitatrichtlijngebied Klaverbank (2008) en plaatsing op de Lijst van Gebieden van Communautair Belang (2009) zijn de volgende grenswijzigingen doorgevoerd waarbij:
1) de zuidelijke grens verschoven is naar het noorden: hiermee is het Habitatrichtlijngebied verkleind door het verwijderen een deel van het gebied waar geen H1170 aanwezig is (- ca. 5.388 ha).
2) de noordelijke grens verder naar het noorden verschoven is: hiermee is het Habitatrichtlijngebied vergroot door een gebied op te nemen waar het habitattype wel aanwezig is (+ ca. 35.400 ha).

De oppervlakte van het Natura 2000-gebied is hierop aangepast (+ ca.30.000 ha).

---

[8] De berekening van de oppervlakte heeft plaatsgevonden in het Europees Terrestrisch Referentiesysteem ETRS89/LAEA Europe.

[9] Europese Commissie, 2010. besluit van de commissie van 22 december 2009 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van een derde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (2010/43/EU)

[10] Lindeboom, H.J., Geurts van Kessel, A. J.M. & Berkenbosch, A. 2005. Gebieden met bijzondere ecologische waarden op het Nederlands Continentaal Plat. Rapport RIKZ/2005.008; Alterra Rapport nr. 1109.

[11] Bos, O.G., E.M. Dijkman, J. Cremer, 2008. Gegevens voor aanmelding van mariene Habitatrichtlijngebieden: Doggersbank, Klaverbank, Noordzeekustzone, Vlakte van de Raan. IMARES-rapport C081/08.

4. NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In artikel 1 is een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis als Habitatrichtlijngebied ontleent. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrichtlijngebied wordt in paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen) en soorten waarvoor het gebied is aangewezen[12]. Op alle vermelde Natura 2000-waarden is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie artikel 4 en hoofdstuk 5).

Vervolgens wordt in paragraaf 4.3 vermeld welke selectiecriteria op het Habitatrichtlijngebied van toepassing zijn en wordt onderbouwd waarom het gebied als Habitatrichtlijngebied is geselecteerd. Van elke Natura 2000-waarde waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, wordt in bijlage B.2 in tekst en/of tabelvorm de betekenis (relatieve bijdrage) van het gebied afgezet tegen de betekenis van de andere Habitatrichtlijngebieden die aan de selectiecriteria voldoen. Ten slotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen en soorten binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1. Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I[13])

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrichtlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2008) en/of het ontwerpbesluit (2014) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze nota van toelichting.

H1170	Riffen *Nederlandse naam:* Riffen van open zee[14].

4.2.2. Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II[15])

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding van deze soorten op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2008) en/of het ontwerpbesluit (2014) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze nota van toelichting.

H1351	Bruinvis (*Phocoena phocoena*)
H1364	Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)
H1365	Gewone zeehond (*Phoca vitulina*)

4.3 Habitatrichtlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet

[12] Prioritaire habitattypen en habitatsoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

[13] Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

[14] N.a.v. Jak et al (2009). Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebieden Noordzee. IMARES-rapport C065/09, pagina 19 voetnoot 4: ter onderscheid van riffen met een biogene oorsprong wordt het habitattype 1170 Riffen, zoals hier bedoeld, aangeduid met "Riffen van open zee".

[15] Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

4.3.1. Selectie van mariene gebieden

De selectie van de mariene gebieden voor habitattypen (bijlage I) en soorten (bijlage II) is gedaan op basis van de *Guidelines* die door de Europese Commissie zijn opgesteld[16], artikel 4 lid 1 van de Habitatrichtlijn, de criteria zoals opgenomen in bijlage III van de Habitatrichtlijn, de nationale benadering voor de gebiedselectie[17], en op basis van de relevante wetenschappelijke gegevens in Lindeboom *et al.* (2005)[18] en Bos *et al.* (2008)[19].

De Europese Commissie heeft op 22 december 2009 het gebied Klaverbank geplaatst op de Lijst van Gebieden van Communautair Belang voor de Atlantische biogeografische regio[20].

4.3.2. Habitattypen (bijlage I)

Bij de aanmelding van de mariene Habitatrichtlijngebieden (2008) is de Klaverbank geselecteerd voor habitattype riffen van open zee (H1170).

De betekenis van het gebied voor het habitattype is afgemeten aan de relatieve oppervlakte, de representativiteit van dat habitattype, en de beschermingsstatus. Zie Bos *et al.* (2008)[21]. In de onderstaande tabel is het habitattype vermeld dat bij de aanmelding heeft geleid tot selectie van het gebied (zie ook bijlage B.2).

Habitat-type	Landelijke oppervlakte[a]	Oppervlakte in Klaverbank[b]	Selectie bij aanmelding
H1170	ca.77.050	A4 (>75%)	ja

(a) Berekende landelijke oppervlakte van het habitattype in hectaren op basis van 50% bedekking door grindbanken (Bos *et al.* (2008)[22]). De oppervlakte van het Habitatrichtlijngebied Klaverbank is 154.100 ha . De berekende landelijke oppervlakte is 0,50x154.100 ha = 77.050 ha. Er is geen rekening gehouden met de mogelijkheid dat het habitattype H1170 ook aanwezig kan zijn in het gebied Borkumse Stenen (zie verder paragraaf 7.3 van het Doelendocument mariene Natura 2000-gebieden).
(b) Oppervlakte in het onderhavige gebied, uitgedrukt als percentage van de landelijke oppervlakte.

4.3.3. Soorten (bijlage II)

Voor verspreid over de Nederlandse Noordzee voorkomende soorten, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de omvang van de aanwezige populatie. Vervolgens zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding. Op grond van de huidige gegevens over en omstandigheden in het gebied Klaverbank zijn er geen soorten van bijlage II waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet. Specifieke informatie over het voorkomen in en gebruik van Habitatrichtlijngebied Klaverbank is beperkt en ontoereikend voor het schatten van dichtheden of het aangeven van het ecologisch belang van het gebied voor de zeezoogdieren. Het betreft in het gebied Klaverbank enkel niet-prioritaire soorten[23].

---

16 European Commission, 2007. Guidelines for the establishment of the Natura 2000 network in the marine environment. Application of the Habitats.

17 Ministerie van Economische Zaken (2016). Doelendocument mariene Natura 2000-gebieden, paragraaf 3.3 , tekstkader selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden.

18 Lindeboom, H.J., Geurts van Kessel, A. J.M. & Berkenbosch, A. 2005. Gebieden met bijzondere ecologische waarden op het Nederlands Continentaal Plat. Rapport RIKZ/2005.008; Alterra Rapport nr. 1109.

19 Bos, O.G., E.M. Dijkman, J. Cremer, 2008. Gegevens voor aanmelding van mariene Habitatrichtlijngebieden: Doggersbank, Klaverbank, Noordzeekustzone, Vlakte van de Raan. IMARES-rapport C081/08.

20 Europese Commissie, 2010. besluit van de commissie van 22 december 2009 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van een derde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (2010/43/EU).

21 Bos, O.G., E.M. Dijkman, J. Cremer, 2008. Gegevens voor aanmelding van mariene Habitatrichtlijngebieden: Doggersbank, Klaverbank, Noordzeekustzone, Vlakte van de Raan. IMARES-rapport C081/08.

22 Bos, O.G., E.M. Dijkman, J. Cremer, 2008. Gegevens voor aanmelding van mariene Habitatrichtlijngebieden: Doggersbank, Klaverbank, Noordzeekustzone, Vlakte van de Raan. IMARES-rapport C081/08.

23 Prioritaire habitattypen en habitatsoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

4.4 Voorkomen habitattypen en soorten in de Klaverbank

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied Klaverbank is bepaald aan de hand van het voorkomen en de ligging van habitattypen en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Het open zeegebied van Klaverbank bestaat voor ca. 50% uit habitattype riffen van open zee (H1170). Het deelgebied Botney Cut, dat tussen de beide gebiedsdelen met riffen van open zee doorloopt, heeft evenals die beide gebiedsdelen een hoge diversiteit van bodemdieren. De Klaverbank in het Nederlandse deel van de Noordzee heeft de voor riffen van open zee kenmerkende topografie van aan de oppervlakte liggende (grof) grind en (grote) stenen en de daarbij behorende levensgemeenschap.

Door de verre ligging uit de kust is de invloed van de grote rivieren (zoet water, nutriënten) afwezig.

Over de verspreiding van de bruinvis (H1351), grijze zeehond (H1364) en gewone zeehond (H1365) in de Nederlandse deel van de Noordzee is weinig bekend. In principe kunnen de bruinvis, grijze zeehond, en gewone zeehond zich over het gehele Nederlands Continentaal Plat verplaatsen en behoort de hele Nederlandse Noordzee tot het leefgebied van de soorten. In de zomer kunnen met name rond Botney Cut concentraties van bruinvissen worden waargenomen. Mogelijk gebruiken de bruinvissen en grijze zeehonden het gebied om te foerageren. De gewone zeehond is beperkt in het gebied aanwezig.

5. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 3.58, eerste lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitattype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Tevens is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest.

Niet alle instandhoudingsdoelstellingen zijn in dit aanwijzingsbesluit gekwantificeerd (daarvoor moet een habitatkaart of beheerplan worden geraadpleegd). In die gevallen is het voor het bepalen van wat in de instandhoudingsdoelstellingen onder “behoud' dan wel “uitbreiding” of “verbetering” moet worden verstaan belangrijk te weten wat de referentiesituatie (of “nulsituatie”) is waarmee deze termen moeten worden vergeleken. Dat is eveneens van belang voor het handhaven van het verslechteringsverbod. De situatie ten tijde van het publiceren van een Natura 2000-aanwijzingsbesluit is bepalend voor wat onder “behoud” moet worden verstaan en vanaf welk niveau “uitbreiding” en “verbetering” nagestreefd moet worden. De instandhoudingsdoelstellingen die niet geconcretiseerd zijn moeten dus zó begrepen worden, dat het behoudsniveau van de soorten betrekking heeft op omvang en kwaliteit leefgebied en omvang populatie, zoals aanwezig op de datum van aanwijzen als Natura 2000-gebied. Dit is tevens het niveau van waaraf “uitbreiding” en “verbetering” nagestreefd moet worden.

Voor een habitattype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitattype altijd in de vorm van “behoud” of “uitbreiding” van de oppervlakte en van “behoud” of “verbetering” van de kwaliteit wordt gegeven.

Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit van het leefgebied[24]. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort, waarvan het populatiedoel niet is geconcretiseerd met een getal, is altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de omvang van het leefgebied en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit van het leefgebied voor "behoud" of "uitbreiding" van de populatie. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een vogelrichtlijnsoort waarbij het populatiedoel is geconcretiseerd met een getal is het doel in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de omvang van het leefgebied en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een geconcretiseerde populatieomvang[25]. In deze formulering wordt er met de woorden "voor" of "met een draagkracht voor" een koppeling aangebracht tussen de doelcomponent leefgebied en de doelcomponent populatie. Dat heeft zijn oorzaak in het feit dat maatregelen in de regel aangrijpen op het leefgebied van de soort en niet op de soort zelf (het directe effect op het leefgebied werkt via het leefgebied indirect door op de soort). Dat laat echter onverlet dat ook de populatieomvang tot de instandhoudingsdoelstelling behoort en niet slechts van ondergeschikt of indicatief belang is.[26]

In bijlage B.3 van deze nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per habitattype en per soort.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:
1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H1170	**Riffen van open zee**
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	De oppervlakte is als gunstig beoordeeld. De kwaliteit verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding.

5.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)

H1351	**Bruinvis**

[24] Bij niet-broedvogels wordt daarbij (voor zover bekend) onderscheid gemaakt tussen het leefgebied voor een foeragerende populatie en voor een slapende populatie, omdat de aantallen van die populaties verschillend zijn en omdat het leefgebied voor foerageren en slapen verschillend kan zijn.

[25] Voor het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen voor vogels is de volgende afrondingssystematiek gebruikt: 1-20 = niet afronden, 21-100 = afronden op vijftallen, 100-1.000 = afronden op tientallen, >1.000 = afronden op honderdtallen.

[26] Uit jurisprudentie blijkt dat hierover misverstanden zijn gerezen. Aanleiding hiervoor was kennelijk de toelichting op pagina 63 van het Natura 2000 doelendocument (Ministerie van LNV, 2006), over de betekenis van de aantallen die voor vogels worden genoemd. Die toelichting wekte kennelijk (ten onrechte) de indruk dat de populatieomvang niet tot de instandhoudingsdoelstelling behoort.

Doel	Behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De Klaverbank maakt deel uit van het verspreidingsgebied van de bruinvis op de Noordzee. In de zomer kan de soort vooral in de Botney Cut worden waargenomen. Voor zover bekend is het gebied niet van bijzondere betekenis voor een specifieke ecologische functie voor de soort. Gericht op het voorkomen van de achteruitgang zijn de doelstelling voor het leefgebied en de populatie op behoud gezet. Vanwege de sterke verspreiding en mobiliteit van de soort in de gehele Noordzee is bescherming in één of meerdere specifieke gebieden waar de soort voorkomt niet geëigend. Bescherming moet aansluiten bij de relevante ecologische schaal van het voorkomen van de populatie bruinvissen. Hiervoor is een generieke Noordzee-brede aanpak nodig.

H1364	**Grijze zeehond**
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie
Toelichting	De grijze zeehond heeft de gehele Noordzee als leefgebied. De grijze zeehond gebruikt het gebied waarschijnlijk tijdens migratie van en naar Britse kolonies en om te foerageren. Het gebied onderscheidt zich niet van de overige Noordzee voor specifieke ecologische functies zoals foerageren. Gericht op het voorkomen van achteruitgang zijn de doelstellingen voor het leefgebied en de populatie op behoud gezet.

H1365	**Gewone zeehond**
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie
Toelichting	De gewone zeehond heeft de gehele Noordzee als leefgebied. De gewone zeehond is beperkt in het gebied aanwezig, waarschijnlijk om te foerageren. Het gebied onderscheidt zich niet van de overige Noordzee voor specifieke ecologische functies zoals foerageren. Gericht op het voorkomen van achteruitgang zijn de doelstellingen voor het leefgebied en de populatie op behoud gezet.

Bijlage A

Bijlage A is niet van toepassing op dit besluit.

Bijlage B

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en van de toewijzing van en wijzigingen in de instandhoudingsdoelstellingen.

B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2008) en/of het ontwerpbesluit (2014) (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)

- Geen wijzigingen.

B.2 Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elke Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied aan de selectiecriteria voldoet (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen, onder vermelding van de relatieve bijdrage. In het geval van habitattypen betreft dit het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. Indien kwaliteit een rol heeft gespeeld in de bepaling van de gebiedenselectie voor habitattypen is dit tekstueel toegelicht. In het geval van soorten betreft de relatieve bijdrage het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is.

Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

- Het gebied is het belangrijkste gebied voor het volgende habitattype:

H1170 - Riffen van open zee Landelijke oppervlakte ca. 77.900 ha			
N2k-nr	**Natura 2000-gebied**	**Relatieve bijdrage**	**Bronvermelding**
165	Klaverbank	A4 (>75%)	Bos *et al.*(2014) Bos *et al.* (2014) Bos *et al.*(2014) Bos *et al.* (2008) Lindeboom *et al.* (2005)

Bij de selectie van gebieden voor habitattypen van bijlage I is gestreefd naar een voldoende geografische spreiding van gebieden binnen het natuurlijke verspreidingsgebied van het betreffende habitattype in Nederland. Over de Borkumse Stenen was er bij de aanmelding van de mariene Habitatrichtlijngebieden (2008) nog onvoldoende duidelijkheid. Dit heeft ertoe geleid dat bij de aanmelding alleen de Klaverbank (165) werd geselecteerd. Daarmee is het grootste deel van het landelijke voorkomen van dit habitattype onder bescherming van het Natura 2000-regime gebracht en wordt al ruimschoots voldaan aan de norm voor dekking van het landelijk areaal.

B.3 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen aan Natura 2000-gebieden (artikel 4 en hoofdstuk 5)

Voor zover de hier vermelde gebiedsdoelen en relatieve bijdragen betrekking hebben opan de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling[27] is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000 netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van betreffende habitattype of soort vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd.

Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en de klassenindeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 2 van deze bijlage.

B.3.1 Habitatrichtlijn: habitattypen

H1170 - Riffen van open zee Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	**Natura 2000-gebied**	**Doel oppervlakte**	**Doel kwaliteit**	**Relatieve bijdrage**	**Besluit**
165	Klaverbank	behoud	verbetering	A4	conform ontwerp

De landelijke staat van instandhouding van dit habitattype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig"[28]. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstelling voor het gebied Klaverbank sluit aan op de landelijke doelstelling. De landelijke doelstelling voor H1170 is door opname in het Doelendocument mariene Natura 2000-gebieden (2016)[29] toegevoegd

[27] De landelijke doelomschrijving in deze paragraaf beperkt zich in principe tot behoud/uitbreiding oppervlakte (of omvang leefgebied) en behoud/verbetering kwaliteit (leefgebied), in geval van soorten en vogels aangevuld met het doel voor behoud/uitbreiding populatie. Voor de volledige formulering van de landelijke doelen inclusief toelichting wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006) en het Doelendocument mariene Natura 2000-gebieden (2014).

[28] Natura 2000-profiel H1170 Riffen van open zee (2014): beoordelingsaspect kwaliteit.

[29] Ministerie van Economische Zaken (2016): Doelendocument mariene Natura 2000-gebieden, Den Haag.

aan het overzicht van landelijke instandhoudingsdoelstellingen in het Natura 2000 doelendocument (2006)[30].

B.3.2 Habitatrichtlijn: soorten

H1351 - Bruinvis Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	**Natura 2000-gebied**	**Doel omvang**	**Doel kwaliteit**	**Doel populatie**	**Relatieve bijdrage**	**Besluit**
007	Noordzeekustzone	behoud	verbetering	behoud	B1	wijzigingsbesluit [a]
163	Vlakte van de Raan	behoud	verbetering	behoud	C	wijzigingsbesluit [b]
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	B1	conform ontwerp

(a) Wijzigingsbesluit Noordzeekustzone, Staatscourant 4 oktober 2012, nr.20040.
(b) Wijzigingsbesluit Vlakte van de Raan, Staatscourant 20 maart 2013, nr.7442.

De landelijke staat van instandhouding van de bruinvis is beoordeeld als "matig ongunstig"[31]. De landelijke doelstelling sluit wat het aspect leefgebied betreft daarop aan: "behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie" (zie de toelichting in de tweede alinea). Het aspect populatie wordt, ondanks een geschat aantal bruinvissen dat hoger is dan de referentiewaarde, gewaardeerd met een matig ongunstige staat van instandhouding omdat de populatie een onevenwichtige leeftijdsopbouw lijkt te hebben[32]. De oorzaken van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding kunnen op basis van de beschikbare informatie niet worden gekoppeld aan de afzonderlijke gebieden omdat de populatie in de Nederlandse Noordzee deel uitmaakt van een veel grotere populatie van de zuidelijke Noordzee. De doelstelling voor de gebieden Noordzeekustzone (007) en Vlakte van de Raan (163) sluiten aan bij de landelijke doelstelling. Voor de gebieden Doggersbank (164) en Klaverbank (165) is behoud tot doel gesteld om verdere achteruitgang te voorkomen. Met deze benadering wordt een landelijk gunstige staat van instandhouding van het leefgebied nagestreefd op een haalbare en betaalbare manier.

Op basis van beschikbare informatie met betrekking tot de specifieke ecologische functie voor de bruinvis kan geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Noordzee anderzijds. Bescherming van de sterk mobiele soort in een specifiek gebied is daarom niet geëigend, maar moet aansluiten bij de relevante ecologische schaal van het voorkomen van de populatie bruinvissen (het zuidelijke deel van de Noordzee). Hiervoor is een generieke, Noordzeebrede aanpak nodig. Het Bruinvisbeschermingsplan[33] gaat daarom uit van het beginsel dat generieke bescherming meer geëigend is dan bescherming in een specifiek gebied.

H1364 - Grijze zeehond Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	**Natura 2000-gebied**	**Doel omvang**	**Doel kwaliteit**	**Doel populatie**	**Relatieve bijdrage**	**Besluit**
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1-B2	wijzigingsbesluit [a]
113	Voordelta	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp

a) Wijzigingsbesluit Noordzeekustzone, Staatscourant 18 oktober 2012, nr.21274.

[30] Ministerie van LNV (2006); Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag, bijlage 9.3.
[31] Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied Noordzeekustzone (007) (Stcrt.2012, 200400).
[32] Natura 2000-profiel Bruinvis (2014): beoordelingsaspect populatie.
[33] Camphuysen C.J. & M.L. Siemensma (2011). Conservation plan for the Harbour Porpoise Phocoena phocoena in The Netherlands: towards a favourable conservation status. NIOZ Report 2011-07, Royal Netherlands Institute for Sea Research, Texel.

De landelijke staat van instandhouding van de grijze zeehond is op het aspect populatie beoordeeld als "gunstig". Op het aspect leefgebied is de staat van instandhouding beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit wat betreft het aspect populatie op de staat van instandhouding aan.

Grijze zeehonden moeten voor het werpen en zogen van jongen, zandbanken opzoeken die bij extreme weersomstandigheden (zoals zware winterstormen) overspoeld worden. Hierdoor treedt frequent sterfte van jongen op. Het is onduidelijk of het huidige leefgebied geschikt genoeg is voor een duurzame populatie zonder immigratie. Recent neemt het aantal in de Nederlandse kustwateren geboren pups toe en neemt de immigratie vanuit het Verenigd Koninkrijk af. Dat wordt gezien als een indicatie dat het probleem van voldoende permanent droge en onverstoorde ligplaatsen voor het werpen en zogen van jongen minder groot lijkt te zijn dan eerder werd verondersteld. Ter voorkoming van achteruitgang is daarom voor het aspect kwaliteit van het leefgebied een behoudopgave gekozen tot doel gesteld. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de verstoring een bijdrage leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zijn generieke maatregelen met betrekking tot verstorende activiteiten meer geëigend (zie de toelichting in de tweede alinea).

De Waddenzee (001) en de Noordzeekustzone (007) zijn de belangrijkste gebieden voor de grijze zeehond in Nederland. Naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State is met een wijzigingsbesluit (18 oktober 2012) meer inzichtelijk gemaakt hoe de gunstige staat van instandhouding voor de grijze zeehond kan worden bereikt en op welke gronden in het gebied Noordzeekustzone voor de grijze zeehond kan worden volstaan met een behouddoelstelling. De Noordzeekustzone heeft, met name in de winter, een belangrijke foerageerfunctie. Gelet op de recente toename van de soort, wordt een behoudsdoelstelling voorlopig voldoende geacht.

Voor de gebieden in de Nederlandse exclusieve economische zone, Doggersbank (164) en Klaverbank (165), moet het volgende opgemerkt worden: op basis van beschikbare informatie over de ecologische functie van deze gebieden voor de grijze zeehond kan geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Nederlandse exclusieve economische zone anderzijds. Hetzelfde geldt voor de Vlakte van de Raan (163), dat mogelijk als foerageergebied dient voor dieren die zich in de nabije omgeving voortplanten of door het gebied trekken.

H1365 - Gewone zeehond Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	**Natura 2000-gebied**	**Doel omvang**	**Doel kwaliteit**	**Doel populatie**	**Relatieve bijdrage**	**Besluit**
001	Waddenzee	behoud	behoud	uitbreiding	A3	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1-B2	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp

De gewone zeehond verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. De landelijke doelstelling wijkt hiervan af, ten behoeve van herstel van de populatie na recente afname (door virussen), vooral in het Deltagebied. De landelijke doelstelling is: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie[34]. In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de verstoring een bijdrage leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zijn generieke maatregelen met betrekking tot verstorende activiteiten meer geëigend. Uitbreiding van de populatie dient vooral in de Delta gestimuleerd te worden[35].

[34] Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Voordelta (Stcrt. 2008, 41).

[35] Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Voordelta (Stcrt. 2008, 41), bijlage B.4.2.

De gebiedsdoelstellingen van Waddenzee (001), Noordzeekustzone (007), Vlakte van de Raan (163), Doggersbank (164) en Klaverbank (165) wijken af van de landelijke doelstelling. Er wordt behoud als doel gesteld. Het overgrote deel van de populatie bevindt zich in de Waddenzee. In de Waddenzee zijn de ligplaatsen goed beschermd, vooral tijdens zoog- en paringstijd. Met behoud van het huidige leefgebied wordt in dit gebied uitbreiding van de populatie ten doel gesteld. De populatie neemt de laatste decennia gestaag toe en het verspreidingsgebied is stabiel. De gestage groei van de populatie zal de komende jaren naar verwachting doorzetten, mits virussen uitblijven. Ook in de Noordzeekustzone, welke met name een foerageerfunctie voor de populatie uit de Waddenzee kent, gaat het goed met de soort.

Op basis van beschikbare informatie over de ecologische functie van Vlakte van de Raan, Doggersbank en Klaverbank voor de gewone zeehond kan niet worden gesteld dat deze gebieden van essentieel belang zijn voor de soort. Voor deze gebieden geldt dat deze wat de ecologische functies betreft niet zijn te onderscheiden van de rest het leefgebied van de gewone zeehond binnen de Nederlandse exclusieve economische zone. In deze gebieden zijn geen droogvallende platen aanwezig waardoor ze geen rust- of voortplantingsfunctie hebben voor de soort. De Vlakte van de Raan dient mogelijk wel als foerageergebied voor de dieren die elders in het Deltagebied van rustgebieden gebruik maken of door het gebied trekken.

Zuid-West Nederland herbergt geen levensvatbare populatie. De oorzaak hiervan is een te laag geboortecijfer in het Deltagebied, waardoor de kleine populatie zichzelf niet in stand kan houden. In het Deltagebied wordt gestreefd naar een regionale populatie van ten minste 200 exemplaren, waarbij de Voordelta (113) de grootste bijdrage levert. Om dit doel te bereiken zal in de gebieden Voordelta, Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saeftinghe (122) het areaal aan onverstoord gebied moeten toenemen zodat deze gebieden meer geschikt worden voor voortplanting. Voor de voortplanting zijn ongestoorde, permanent of bijna altijd droogvallende platen noodzakelijk.

Bijlage Gebiedsbegrenzingen

LEGENDA: Artikel	**Noemer**
	Indicatief/exact
	GIO-id[36]
1, eerste lid	Habitatrichtlijngebied Klaverbank
	Exact
	/join/id/regdata/mnre1153/2026/N2000_Klaverbank_HR/nld@2026-06-30
2, tweede lid	Natura 2000-gebied Klaverbank
	Exact
	/join/id/regdata/mnre1153/2026/N2000_Klaverbank_N2000/nld@2026-06-30

[36] Het GML-bestand voor de werkingsgebieden is via Internet raadpleegbaar door de URL https://identifier.officielebekendmakingen.nl voor /join/.. te zetten (bijvoorbeeld https://identifier.officielebekendmakingen.nl/join/id/regdata/mnre1034/2019/or_waterkwaliteit/nld@2019-11-01).

Toelichting bij het wijzigingsbesluit

1. De correctie van de begrenzing

Dit besluit voorziet in een rectificatie van de genoemde coördinaten en oppervlakte van het Habitatrichtlijngebied Klaverbank en het Natura 2000-gebied Klaverbank.

Met dit besluit wordt de begrenzing van het Natura 2000-gebied Klaverbank volgens het besluit van 27 mei 2016 (kenmerk N&B/2016-165|165 Klaverbank) op de volgende punten gerectificeerd:

- De westelijke begrenzing van het Natura 2000-gebied Klaverbank sluit naadloos aan op de landsgrens met het Verenigd Koninkrijk, zoals in het aanwijzingsbesluit staat en ook op de kaart is te zien. De oorspronkelijke coördinaten vertoonden een kleine afwijking, waardoor er onbedoeld ruimte tussen of overlap met de landsgrens ontstond. Om dit te herstellen, worden de weergegeven coördinaten aangepast.
- De oppervlakte is opnieuw berekend in het Europese coördinatenstelsel (ETRS89/LAEA Europe) en wordt op basis van advies van RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland) en de Dienst der Hydrografie (Koninklijke Marine) en in aansluiting op andere lidstaten afgerond op 100 hectare (1 km^2), omdat dit voldoende nauwkeurig is voor gebieden op zee.

Daarnaast zijn, naast de coördinaten van de hoekpunten van het gebied, ook tussenpunten op de grens van het gebied opgenomen. Dit is gedaan op basis van advies van het Kadaster en de Dienst der Hydrografie (Koninklijke Marine). Deze extra punten wijzigen niets aan de begrenzing of oppervlakte van het gebied, maar zorgen voor een meer nauwkeurige en eenduidige grens. Bij het tonen van een lange lijn op basis van twee coördinaten op de kaart, ontstaat namelijk een onbedoelde lichte kromming, wat voorkomen wordt door het opnemen van deze tussenpunten.

2. Vaststelling nieuwe tekst

Dit besluit betreft de vaststelling van een nieuwe tekst van het geldende aanwijzingsbesluit voor het Habitatrichtlijngebied Klaverbank en het Natura 2000-gebied Klaverbank, maar nu gepubliceerd met behulp van de nieuwe digitale standaard voor officiële publicaties: de Standaard Officiële Publicaties (STOP). De vaststelling van de geconsolideerde tekst is enkel een redactionele aanpassing en brengt geen wijziging met enig rechtsgevolg met zich ten opzichte van het oorspronkelijke besluit. De reden voor de vaststelling van deze nieuwe tekst van het geldende aanwijzingsbesluit is, dat in het kader van de Omgevingswet wordt overgegaan op nieuwe digitale standaarden voor de vormgeving van besluiten.

3. Procedure

Op de voorbereiding van dit besluit is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht op grond van artikel 16.25a van de Omgevingswet niet van toepassing, omdat de wijzigingen van ondergeschikte aard zijn. Het betreft geen wijzigingen die leiden tot een andere inhoudelijke reikwijdte dan het geldende aanwijzingsbesluit voor dit gebied: de begrenzing sluit naadloos aan op de landsgrenzen, en er is geen sprake van wijzigingen van instandhoudingsdoelstellingen. De tekst betreft een redactionele aanpassing met daarbij een wijziging in de coördinaten.

Eventueel bezwaar kan alleen betrekking hebben op de wijziging van de coördinaten van de begrenzing en niet op de vaststelling van de geconsolideerde tekst, omdat die vaststelling alleen redactionele aanpassingen met zich brengt die geen zelfstandige rechtsgevolgen hebben ten opzichte van het geldende besluit. Belanghebbenden die bezwaar tegen de wijziging van de coördinaten hebben of die van mening zijn dat er bij de vaststelling van de geconsolideerde tekst wel sprake is van relevante wijzigingen en nieuwe rechtsgevolgen, kunnen evenwel met een bezwaarschrift eventuele bedenkingen tegen het besluit naar voren brengen en de beslissing op het bezwaarschrift in een beroepsprocedure door de bestuursrechter laten toetsen.

De Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,
Namens deze,
w.g. de directeur Visserij en Grote Wateren, drs. P.P. Mertens
Plaats: 's-Gravenhage
Datum: 16 september 2026